

**สรุปการศึกษาดูงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
ภายใต้โครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดภาวะเศรษฐกิจและสังคม
โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง
วันที่ 30 มีนาคม 2550 ณ โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา
และบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)**

การศึกษาดูงานในพื้นที่กรุงเทพมหานครภายใต้โครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดภาวะเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการศึกษาดูงานร่วมกันระหว่างที่ปรึกษาฯ และสมาชิกสภาที่ปรึกษาฯ ซึ่งมีการดูงานทั้งสิ้นจำนวน 2 แห่ง โดยมีการสรุปประเด็นสำคัญดังนี้

1. การศึกษาดูงาน ณ โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพฯ

1.1 รายชื่อผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน

1) คุณบุญยงค์ เวชมนิศรี	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2) คุณทวี เตชะธีราวัฒน์	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
3) คุณเพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
4) รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5) อาจารย์ชฎานี ชวะโนทย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6) อาจารย์ชล บุนนาค	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7) คุณณัฐนันท์ พงษ์มงคลสาม	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
8) คุณเต็มศิริ ชื่นสกุล	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
9) คุณเมย์ราณี แสงโสภา	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
10) คุณศิราณี ปัดถาวงษ์	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
11) คุณศุทธิณี ธนสารสมบูรณ์	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
12) คุณนราวดี แดงใจ	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
13) คุณมณีรัตน์ จริยธรรมวัตติ	ผู้ช่วยวิจัย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
14) คุณณัชฎา อินทสุวรรณ	ผู้ช่วยวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.2 ที่อยู่ของหน่วยงานที่ดูงาน

งานนำชม โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา พระราชวังสวนดุสิต ถนนราชวิถี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10303 โทรศัพท์และโทรสาร 02-2828200

1.3 สรุปประเด็นสำคัญ

โครงการสวนพระองค์ สวนจิตรลดาในพระราชวังดุสิต เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้ทรงริเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ (1) เป็น โครงการทดลอง ด้วยการเก็บข้อมูลไว้เพื่อศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีสนใจนำข้อมูลไปศึกษา (2) เป็น โครงการตัวอย่าง คือ หากต้องการจะทำตาม หรือคิดว่าเป็น โครงการที่ดีก็สามารถนำไปเริ่มกิจกรรมได้เอง และ (3) เป็น โครงการที่ไม่หวังกำไร หมายถึง โครงการใดก็ตามที่จัดทำขึ้นนั้น หากขาดทุนก็ยังคงทำต่อไป แต่จะพิจารณาโครงการอื่น ซึ่งสามารถที่จะทำกำไรนำมาสนับสนุนโครงการที่ขาดทุนนั้น ทั้งนี้สามารถแบ่งรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) **แบบไม่ใช่ธุรกิจ** หมายถึง โครงการแบบไม่ใช่ธุรกิจ เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากราชการหลายหน่วยงาน จึงไม่มีรายรับและรายจ่ายประจำ อาทิ การเลี้ยงและขยายพันธุ์ปลาหมอเทศ การทำป่าไม้สาธิต การทำนาข้าวทดลอง การเลี้ยงโคนม การเลี้ยงขยายพันธุ์ปลานิล การปลูกข้าวไร่ การจัดทำแก๊สชีวภาพ การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชสวนพืชสมุนไพร สถานีฝนสวนจิตรลดา บ้านพลังงานแสงอาทิตย์ ศูนย์คอมพิวเตอร์โครงการสวนพระองค์ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อาคารวิจัยและพัฒนา เป็นต้น

แผนภาพที่ 20 การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

2) **แบบกึ่งธุรกิจ** คือ ไม่ใช่ธุรกิจเต็มตัว โดยเป็นโครงการที่มีรายรับรายจ่าย แต่ไม่มีการแจกผลกำไร เพราะนำผลกำไรมาขยายงาน ได้แก่ โรงโคนม ศูนย์รวมนม โรงสีข้าวทดลอง โรงบดและอัดแกลบ ห้องปฏิบัติการทดลองเพื่อตรวจสอบคุณภาพของผลผลิต โรงผลิตน้ำผลไม้ โรงนมผงสวนดุสิต โรงนมเม็ด โรงเนยแข็ง โรงอบผลไม้ โรงกลั่นแอลกอฮอล์เพื่อการคั้นคว้าน้ำมันเชื้อเพลิง เช่น นำมาผสมกับเบนซินเป็นแก๊สโซฮอล์ โรงหล่อเทียนหลวง โรงผลิตกระดาษสา โรงเห็ดและโรงอาหารปลา เป็นต้น นอกจากนี้ มีโครงการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตคั้นคว้าน

เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ของโครงการฯ ตลอดจนส่งเสริมเพิ่มความรู้ความสามารถให้กับเจ้าหน้าที่ เป็นขวัญและกำลังใจเพื่อการวิจัยและพัฒนาโครงการ

ผลอันสืบเนื่องจากโครงการทั้งหมดข้างต้นจำนวนกว่า 30 โครงการนั้นได้ส่งผลประโยชน์ นานาประการต่อประชาชนในทุกภาคส่วน ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพและเสริมรายได้ โดยเฉพาะภาคเกษตรกรที่สามารถนำไปลงมือปฏิบัติได้จริงในพื้นที่และก่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม สามารถบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชากรราษฎรให้มีความเป็นอยู่ที่ดี พออยู่พอกิน จนสามารถพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาตนเองก้าวสู่ความอยู่ดีกินดีต่อไปได้อย่างยั่งยืน อันเป็นไปตาม ความมุ่งหมายหลักสำคัญของโครงการ คือ **“ทำง่าย ประหยัดงบประมาณ มีประโยชน์ต่อราษฎร มากที่สุด”**

ดังสรุปตัวอย่างโครงการสำคัญที่ได้เข้าร่วมศึกษาดูงาน ดังนี้

1) **โรงโคนมสวนจิตรลดา** จัดตั้งขึ้นโดยได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทรัพย์ ส่วนพระองค์ในการดำเนินการ โดยในระยะแรกได้มีผู้น้อมเกล้าถวายโคนมจำนวน 6 ตัวและ เริ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้นทำให้สามารถผลิตน้ำนมออกจำหน่ายแก่บุคคลภายนอกและโรงเรียนละแวก ใกล้เคียง ต่อมาเมื่อมีกำไรสะสมเพิ่มขึ้นจึงได้มีการขยายงานออกไปทั้งในด้านการจัดการเลี้ยง โคนม การผลิตน้ำนมที่มีคุณภาพ และการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคนมแก่เกษตรกร ซึ่งหลักในการ ดำเนินงานของโรงโคนมสวนจิตรลดา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทาน พระบรมราโชบาย ไว้ดังนี้

(1) เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่การเลี้ยงโคนม โดยการสาธิตการดำเนินงานให้เป็นตัวอย่าง แก่เกษตรกร เพื่อสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปดำเนินการเองได้ภายในครอบครัว

(2) เพื่อศึกษาค้นคว้าทดลองหาวิชาการแผนใหม่เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม และทำการ เผยแพร่ความรู้ไปยังเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เพื่อปรับปรุงวิธีการให้ถูกต้องและเหมาะสม

(3) เพื่อทำการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์โคนมให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศของประเทศไทย

(4) เพื่อส่งเสริมการผลิตโคนมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ทั้งนี้พบว่าผลการดำเนินงานดังกล่าวสามารถทำให้เกษตรกรได้ยึดเป็นอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ที่พอเพียงและมั่นคงแก่ครอบครัว ซึ่งต่อมาเกษตรกรในพื้นที่ได้นำไปสู่จัดตั้ง เป็น “สหกรณ์โคนม” ดำเนินการแปรรูปน้ำนมดิบของสมาชิกเป็นผลิตภัณฑ์นม ซึ่งทำให้สหกรณ์ มีรายได้จากเงินปันผลเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากรายได้การขายน้ำนมดิบ ทั้งยังทำให้เยาวชนและ ประชาชนทั่วไปได้บริโภคผลิตภัณฑ์นมที่มีคุณภาพคืออีกด้วย

ต่อมาได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์รวมนม สวนจิตรลดา” ขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ในการ ดำเนินการช่วยเหลือผู้ที่มีอาชีพเลี้ยงโคนม โดยซื้อนมจากสหกรณ์และฟาร์มโคนมต่างๆ ที่มีมาก

เกิน ความต้องการของตลาด อันเป็นการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม อีกทั้งโดยรับนมดิบมาผลิตนมพาสเจอร์ไรส์-โฮโมจิไรส์ จำหน่ายให้กับสมาชิกและโรงเรียน ซึ่งนอกจากเป็นการเพิ่มรายได้ และส่งเสริมสุขภาพพลานามัยให้แก่ประชาชนแล้ว ยังเป็นการนำรายได้ไปช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของโรงนมผงสวนดุสิต ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหา นมสดล้นตลาด ในปี 2512 โดยสมาชิกผู้เลี้ยงโคนมได้ทูลเกล้าถวายฎีกา ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงช่วยเหลือ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงนมผงดังกล่าวขึ้นมา

2) โรงสีข้าวตัวอย่าง และโรงบดแกลบ เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงห่วงใยถึงความเป็นอยู่ของชาวนาเป็นอย่างมาก เพราะขายข้าวเปลือกในราคาที่ถูก แต่กลับต้องซื้อเครื่องอุปโภค ซื่อข้าวสารในราคาแพง ทำให้ชาวนามีหนี้สินติดตัว จึงมีพระราชดำริว่าควรแก้ไขโดยให้ชาวนารวมตัวกันดำเนินการแบบสหกรณ์ ทำการสีข้าวเปลือกเอง จะทำให้ชาวนามีกำไรมากขึ้นและสามารถตั้งตัวได้ จากนั้นได้นำแกลบที่ได้จากโรงสีข้าวตัวอย่าง นั้นมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงดิน ทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์สูตรต่างๆ และนำมาเป็นเชื้อเพลิงแท่ง ซึ่งเป็นการช่วยอนุรักษ์ป่าไม้ด้วย

แผนภาพที่ 21 โรงสีข้าวตัวอย่าง

แผนภาพที่ 22 แกลบอัดแท่งและข้าวตัวอย่าง

3) งานทดลองผลิตภัณฑ์เชื้อเพลิง เริ่มขึ้นปี 2528 สืบเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชกระแสให้ศึกษาต้นทุนการผลิตแอลกอฮอล์จากอ้อย เพราะในอนาคตอาจเกิดเหตุการณ์น้ำมันขาดแคลน หรืออ้อยราคาตกต่ำ แต่ต้นทุนการผลิตยังสูงมาก ต่อมาภาคเอกชนได้น้ำมันเก่าๆ ถวาย ให้มีการปรับปรุงหมักกลั่นแอลกอฮอล์ และต่อมาสามารถขยายกำลังการผลิตแอลกอฮอล์ให้มีพอใช้ผสมกับน้ำมันเบนซิน เป็นแก๊สโซฮอล์สำหรับรถยนต์ที่สามารถประหยัดพลังงานได้เป็นอย่างดี

4) โรงน้ำผลไม้พาสเจอร์ไรส์ จัดตั้งขึ้นมาในปี 2527 ด้วยเพราะศูนย์รวมนมได้เลิกใช้ “เครื่องพาสเจอร์ไรส์เก่า” ที่ไม่ได้ใช้งานนำมาใช้ผลิตน้ำผลไม้พาสเจอร์ไรส์ เป็นผลไม้ต่างๆ มากมายซึ่งสะอาดและรสชาติดี เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพพลานามัย และต่อมาได้มีการจัดตั้งโรงน้ำผลไม้บรรจุกระป๋องสวนจิตรลดา ในปี 2535 เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนหันมานิยมดื่มน้ำผลไม้มากขึ้น และมีเป้าหมายเพื่อที่จะผลิตน้ำผลไม้คุณภาพดีทางด้านสี กลิ่น รสและอายุการเก็บรักษา โดยไม่ใช้วัตถุกันเสีย ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกรผู้สนใจ ในการใช้ผลิตผลทางการเกษตรอย่างคุ้มค่า

แผนภาพที่ 23 วิทยาการบรรยายการทำน้ำผลไม้

5) โรงเพาะเห็ด เริ่มขึ้นปี พ.ศ. 2531 เพื่อมุ่งเน้นการนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาเพาะเห็ด และศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงเห็ด นอกจากนี้ยังมีความสำคัญด้านเภสัชเพราะมีสรรพคุณบำบัดโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร ระบบหายใจ และระบบไหลเวียนโลหิต เป็นต้น

แผนภาพที่ 24 โรงเพาะเห็ด

แผนภาพที่ 25 ผลิตภัณฑ์จากเห็ดหลินจือ

6) สาหร่ายเกลียวทองกับโรงอาหารปลา เริ่มขึ้นปี พ.ศ. 2529 โดยได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำน้ำกากมูลหมัก ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการผลิตแก๊สชีวภาพมาใช้เลี้ยงสาหร่ายเกลียวทอง โดยการเติมธาตุอาหารบางชนิดลงไป จากนั้นนำสาหร่ายเกลียวทองเป็นส่วนผสมผลิตอาหารปลาและอาหารแปรรูปอื่นๆ

แผนภาพที่ 26 วิทยากรบรรยายการเพาะเลี้ยงสาหร่ายเกลียวทอง

7) โรงกระดาษสา จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ในการพัฒนาการผลิตกระดาษสาแก่กลุ่มราษฎรในชนบท และสามารถนำน้ำเสียจากขบวนการผลิตกระดาษสากลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเกษตร และเป็นการอนุรักษ์กระดาษสาอีกด้วย

แผนภาพที่ 27 สาธิตการทำกระดาษสา

8) โรงหล่อเทียนหลวง จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2529 เพื่อใช้ในราชสำนักพระราชวัง ซึ่งสามารถลดงบประมาณแผ่นดินในการจัดซื้อเป็นอย่างมาก อีกทั้งเป็นการฝึกหัดบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงผึ้งภายในประเทศ

แผนภาพที่ 28 การทำเทียนหลวง

แผนภาพที่ 29 วิทยาการบรรยายการหล่อเทียนหลวง

จากตัวอย่างการดำเนินงานตามโครงการส่วนพระองค์ ฯ ช่างต้น ได้แสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นของพระองค์ที่มีต่อพสกนิกรชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้ โดยได้ให้แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสาธิตเป็นแบบอย่างผ่านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและครบวงจร โดยยึดหลักการของความประหยัด ทำได้ง่าย และมีความยั่งยืนก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ราษฎรและบ้านเมืองโดยรวม

ดังพระราชดำรัสว่า “ขอให้ถือว่าโรงงานนี้เป็น โรงงานตัวอย่าง ใครอยากได้ความรู้ ใครอยากที่จะทำกิจกรรมโคนมสำเร็จ ให้ก้าวหน้า และเป็นประโยชน์ต่อตน ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของบ้านเมือง ให้มาดูกิจการได้ทุกเมื่อ และถ้ามีปัญหาอะไร ความคิดอะไร ให้แสดงออกมา บางคนอาจได้เกิดความคิดอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมที่ทางนี้ไม่ได้คิด ก็จะเป็นประโยชน์ที่จะร่วมแรงกันในทางความคิด”

โดยเฉพาะการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการส่วนพระองค์ ฯ นั้น สามารถสะท้อนได้อย่างชัดเจนถึงวิธีการใช้ปัจจัยทางการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยได้สาธิตถึงขั้นตอนการผลิต ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ทำกันต่อเนื่องและสามารถนำวัสดุเหลือใช้ หรือสิ่งที่ได้จากอีกโครงการหนึ่งไปเป็นปัจจัยการผลิตในอีกโครงการหนึ่ง เป็นการใช้อย่างคุ้มค่า ประหยัดทั้งงบประมาณและเวลา และเป็นการผลิตที่ครบวงจร เช่น ขั้นตอนการผลิตของโรงโคนม โรงนม การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช และการปลูกพืชปราศจากดิน เป็นต้น อันกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษา ค้นคว้าวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในมิติต่างๆ รอบด้านอย่างแท้จริง ได้แก่

ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทยที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของประเทศไทย ตลอดจนด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งช่วยเสริมสร้างอาชีพและ

การเพิ่มรายได้ โดยการลดรายจ่าย ลดต้นทุนการผลิต สามารถนำปัจจัยการผลิตมาเพิ่มมูลค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ เหลือแล้วจึงขายหรือจำหน่าย คือ การมุ่งเน้นผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงนำผลผลิตส่วนเกินออกสู่ตลาด อีกทั้งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ โดยเฉพาะการรวมกลุ่มของชาวบ้านในรูปแบบต่างๆ เช่น สหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งหากได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางย่อมส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้ในที่สุด

และที่สำคัญ คือ การย้อนกลับมาสู่ **ด้านการพัฒนาคน** ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง รู้จักคุณค่าของความประหยัด ใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ ไม่ละโมภหรือเบียดเบียนสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นหรือสังคม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทรและความเกื้อกูลระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองและมนุษย์กับธรรมชาติ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการพัฒนาใน **ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**

ดังตัวอย่างเช่น **ศาลาามหามงคล** ซึ่งได้มีการจัดตั้งเครื่องปรับอากาศทำความเย็นภายในอาคารโดยใช้พลังงานความร้อนจากแกลบที่ได้จากกระบวนการสีข้าวจากโรงสีข้าวตัวอย่างและเหลือจากการผลิตถ่านอัดแท่งของโรงบดแกลบมาเป็นพลังงานทดแทนพลังงานไฟฟ้าที่ใช้จากเดิม นอกจากนี้ยังได้ใช้ประโยชน์เป็นเครื่องปรับอากาศในอาคารอื่นๆ รวมทั้งได้ขยายไปสู่โครงการจัดตั้งระบบผลิตน้ำเย็นและติดตั้งระบบส่งน้ำเย็น

จากข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของอีกหลายกิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าความสำคัญในการนำสิ่งที่เหลือใช้ หรือไม่ได้ใช้ประโยชน์นำมาสร้างคุณค่าและก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้ อีกทั้งยังสามารถขยายผลการพัฒนาต่อไปได้อย่างไม่สิ้นสุด โดยเฉพาะการอาศัยหลักคิดจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถทำให้ก้าวสู่การสร้างความตระหนักในการอยู่ร่วมกันโดยใช้หลักของความพอเพียง ความประหยัดอดออมและความพอประมาณ ตลอดจนรู้จักการนำทรัพยากรที่มีอยู่หรือทุนเดิมมาใช้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ โดยไม่ใช้อย่างฟุ่มเฟือยหรือทำลายให้หมดสิ้นไป แต่ยังสามารถฟื้นฟูและอนุรักษ์สืบทอดให้แก่รุ่นหลังต่อไปได้อย่างยั่งยืน

2. การศึกษาดูงาน ณ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ

2.1 รายชื่อผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน

1) คุณบุญยงค์ เวชมนิศรี	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2) คุณทวี เตชะธีราวัฒน์	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
3) คุณเพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4) รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5) อาจารย์ชญาณี ชวะโนทย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6) อาจารย์ชล นุนนาค	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7) คุณเต็มศิริ ชื่นสกุล	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
8) คุณนราวดี แดงใจ	สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
9) คุณมนิรัตน์ จริยธรรมวัต	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
10) คุณฉัญญา อินทสุวรรณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.2 ชื่อตัวแทนและที่อยู่ของหน่วยงานที่ดูงาน

คุณสมพร ทองกัลยา บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) เลขที่ 1 ถนนปูนซิเมนต์ไทย เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800 โทรศัพท์ 089-8860168, 02-5862025 โทรสาร 02-5862684 E-mail : sompolt@cementthai.co.th

2.3 สรุปประเด็นสำคัญ

เครือซิเมนต์ไทย เป็นกลุ่มบริษัทปูนซิเมนต์ไทยที่มีอุดมการณ์ในการดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณธรรมและยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะการนำฐานคิดจาก “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางการดำเนินธุรกิจให้ตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ เรื่องคุณธรรมและความรู้

แผนภาพที่ 30 การจัดทำ Focus Group เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2550

ณ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

ที่ผ่านมาเครือซิเมนต์ไทยจึงได้มุ่งเน้นในเรื่องของการมีจริยธรรมในการประกอบธุรกิจตลอดมา โดยกำหนดเป็นจรรยาบรรณและข้อพึงปฏิบัติให้กับคณะทำงานในเครือซิเมนต์ไทย ทั้งคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ รวมทั้งพนักงานทุกระดับได้ยึดถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอตลอดมา จนกล่าวได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ความสามารถควบคู่กับการมีจริยธรรมนั้นถือเป็นหลัก

ประจําใจของพนักงานในเครือซิเมนต์ไทย ซึ่งย่อมมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเครือซิเมนต์ไทย มีความสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรู้เท่าทันสังคมโลกและสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

ดังพบได้ว่า เครือซิเมนต์ไทยสามารถประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจและยังขยายกิจการออกไปอย่างกว้างขวางมาโดยตลอด แม้ว่าที่ผ่านมาต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ก็ตาม แต่ด้วยการดำเนินนโยบายที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง โดยอาศัยความประหยัด ความพอเพียง ความพอประมาณ ทั้งในด้านการลงทุนและการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายต่างๆ รวมถึงการให้ความสำคัญกับ “ทรัพยากรมนุษย์” เป็นสำคัญ ด้วยการพัฒนาและฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถให้กับพนักงานอยู่เสมอ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นส่งเสริมด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ จนก่อให้เกิด “นักวิจัย” เพิ่มมากขึ้นรวมถึงผลงานวิจัยใหม่ๆ ตามมาอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคือการเสริมสร้างให้เกิด “องค์กรแห่งการเรียนรู้” หรือบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยการระดมสมอง แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกัน การจัดการศึกษาและการประชุมกลุ่มย่อย รวมถึงการจัดสัมมนาต่างๆ ตลอดจนการศึกษาดูงานเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพให้กับผลิตภัณฑ์ พร้อมไปกับการพัฒนาคนหรือบุคลากรให้มีคุณภาพและมีความรู้ลึก ผู้คนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สามารถทุ่มเทแรงกายแรงใจเสียสละต่อสู้กับวิกฤตปัญหา จนสามารถพลิกฟื้นสถานการณ์ของเครือฯ ได้เป็นผลสำเร็จและมีความเจริญก้าวหน้าตามลำดับ สืบจนกระทั่งปัจจุบัน

จากบทเรียนความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของเครือซิเมนต์ไทยดังกล่าว ด้วยเพราะการคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการประกอบธุรกิจเป็นสำคัญ ควบคู่กับความตั้งใจจริงและความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการผลิตเพื่อก้าวสู่ความเป็นเลิศ โดยสอดคล้องตามเงื่อนไขสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ เรื่องคุณธรรมและความรู้ ซึ่งทางเครือซิเมนต์ไทยได้น้อมรับพระบรมราโชวาทและเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทเสมอมา โดยประกาศเป็นเจตนารมณ์ของเครือซิเมนต์ไทย ว่า “เราจะทำตามคำสอนของพระเจ้าอยู่หัวฯ”

แผนภาพที่ 31 กิจกรรมจากเครือซิเมนต์ไทยเพื่อในหลวง

ดังสามารถสรุปสาระสำคัญที่สะท้อนได้จากหลักอุดมการณ์ในการทำงานของเครือซิเมนต์ไทย ที่ยึดมั่นในหลัก “คุณภาพและความเป็นธรรม” อันมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการอยู่รอดขององค์กร และความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ดังนี้

1) การตั้งมั่นในความเป็นธรรม เครือซิเมนต์ไทยได้ให้ความสำคัญต่อความเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย คือ

- (1) ให้ผู้ใช้สินค้าและบริการได้รับประโยชน์สูงสุดทั้งด้านคุณภาพและราคา
- (2) ให้ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของบริษัท ได้รับผลตอบแทนการลงทุนในอัตราที่เหมาะสม (พนักงานสามารถร่วมถือหุ้นได้)
- (3) ให้พนักงานได้รับผลประโยชน์และมีความเป็นอยู่ที่ดี
- (4) ให้ผู้มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับเครือฯ ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม

2) มุ่งมั่นในความเป็นเลิศ เพื่อความก้าวหน้าและความมั่นคงของเครือซิเมนต์ไทย พนักงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องร่วมกันทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ความรู้และความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดผลเป็นเลิศในทางปฏิบัติ

- (1) ให้การพัฒนาและฝึกอบรมพนักงานอย่างจริงจังโดยการมุ่งเน้นเรื่อง “การวิจัย” เป็นหลักเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ตลอดเวลา
- (2) ให้ความสำคัญกับการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยเน้นการประเมินผลทุกระยะเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามตัวชี้วัด (KPIs)
- (3) การทำงานแบบโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน

3) เชื่อมมั่นในคุณค่าของคน การที่เครือซิเมนต์ไทยประสบความสำเร็จมาด้วยดีโดยตลอดก็ด้วยเพราะมีพนักงานที่พร้อมไปด้วยความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมเป็นประการสำคัญ ในขณะเดียวกันก็สร้างความมั่นคงและความผูกพันทางใจให้พนักงานมีความรักบริษัทและเครือฯ ทำให้เกิดความมั่นใจทำงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

- (1) การคัดเลือกสรรหาบุคลากรที่พร้อมด้วยคุณธรรมและความรู้
- (2) การพัฒนาและฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความสามารถของบุคลากร
- (3) การสร้างทีมงานเหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน โดยเน้นให้เกิดเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนรู้อะหว่างกันในระดับต่างๆ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(4) การเน้น “กระบวนการจัดการความรู้” (knowledge management) เพื่อผลักดันนำความรู้ที่ตกผลึกทั้งภายในบุคคลและองค์กรนั้นมาสร้างให้เกิดองค์ความรู้ หรือความรู้ใหม่ๆ มาปรับปรุงพัฒนางานไปสู่การปฏิบัติ และการเปลี่ยนแปลง (transformation) โดยเน้นการทำงานบนฐานของข้อมูลและความรู้ (Knowledge based)

4) **ถ้อยมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคม** เครื่องซิเมนต์ไทยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อประเทศชาติและสังคมส่วนรวม โดยทำหน้าที่เป็นพลเมืองดีและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเกื้อกูล อาทิ

(1) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย กับชุมชน เช่น การทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

(2) การให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังตัวอย่างที่สำคัญ คือ การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำบ้านสามขา ด้วยการสร้างฝายชะลอน้ำ โดยนำแบบมาจากศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาเพื่อการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของหมู่บ้านสามขา จังหวัดลำปาง

นอกจากนี้ได้ให้การสนับสนุนมูลนิธิและโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นระยะเวลานาน ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนา เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พสกนิกรชาวไทยได้ยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติ ได้แก่

1) มูลนิธิสวนหลวงร.9 ตั้งขึ้นเพื่อน้อมเกล้าถวายในศุภมงคลสมัยที่ทรงเจริญชนมพรรษาครบ 5 รอบ โดยเป็นสวนสาธารณะที่ร่มรื่นและเป็นแหล่งศึกษาพันธุ์ไม้ต่างๆ

2) โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยฯ โดยดำเนินการส่งเสริมและเผยแพร่เทคโนโลยี และการบำบัดน้ำเสีย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภายใต้งานกำกับดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา

3) มูลนิธิฝนหลวง บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อป้องกันวิกฤตภัยแล้ง ให้ราษฎรได้ใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ประสบภัยแล้งและทุรกันดาร

4) โครงการฟันเทียมพระราชทาน โดยมีเป้าหมายมอบให้ผู้สูงอายุ 80,000 ราย

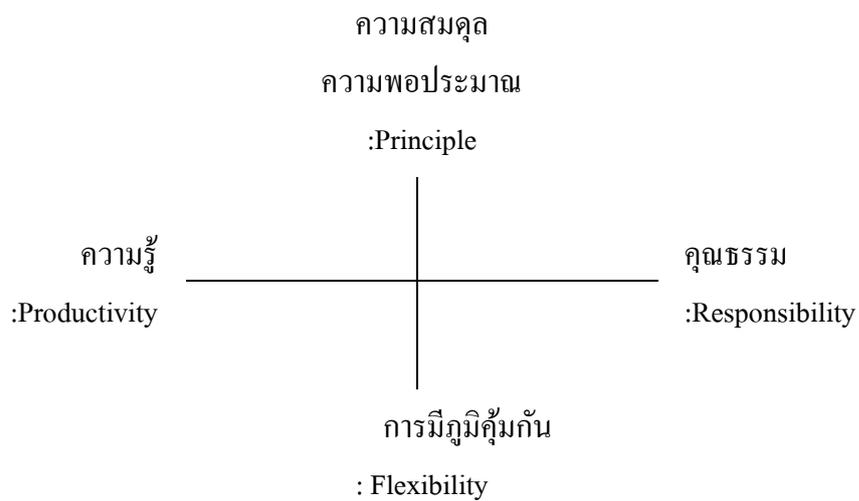
5) มูลนิธิพระดาบส สนับสนุนการศึกษาของนักเรียนด้อยโอกาสในต่างจังหวัดที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนพระดาบส เช่น หลักสูตรช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมบำรุง รวมทั้งให้ทุนการศึกษาในสถาบันวิชาชีพสูงขึ้นไป ฯลฯ

แผนภาพที่ 32 เครื่องซิเมนต์ไทยกับการสนับสนุนมูลนิธิ และโครงการในพระราชดำริ

ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรทำความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยผ่านการสร้างสรรค์ทำกิจกรรมทางสังคมต่างๆ อาทิเช่น โครงการเจ้าพระยาสะอาด เพื่อในหลวงของเรา กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนตาบอด กิจกรรมการบริจาคเลือดเพื่อการกุศล กิจกรรมเพื่อน้อง ณ สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท และสถานสงเคราะห์เด็กหญิงราชวิถี กิจกรรมเลี้ยงอาหารคนชรา ณ บ้านพักคนชรา บ้านแค การช่วยเหลือคนพิการที่บ้านนนทภูมิ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี รวมทั้งการปฏิบัติธรรม ถวายเป็นพระราชกุศล ณ เสถียรธรรมสถาน

ดังนั้นผลสืบเนื่องจากการประกอบธุรกิจด้วยความมุ่งมั่นและจริงจังมาโดยตลอด ทำให้เครื่องซิเมนต์ไทยสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง เพื่อก้าวสู่ความเป็นเลิศในตลาดโลก ได้สำเร็จ บนฐานของ **การมีภูมิคุ้มกันที่ดี** คือ ความระมัดระวัง และการรักษาความสมดุลเพื่อความยืดหยุ่นและปรับตัวให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ทั้งในเรื่องของ (1) **ความพร้อมด้านบุคลากร** ที่ต้องพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่เสมอเพื่อก้าวทันกับสถานการณ์ของการแข่งขันในสังคมโลก ควบคู่กับการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นในองค์กร ด้วยการดูแลด้านสวัสดิการและความมั่นคงในการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ ตลอดจน (2) **ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ** ในการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะการทำงานบนฐานของข้อมูลความรู้เพื่อให้คุณภาพงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและลดความเสี่ยงในการบริหารงาน อาทิ ในเรื่องของการลงทุนที่ขาดความระมัดระวังยอมทำให้ประสบกับปัญหาในระยะยาวได้ ด้วยเหตุนี้ทางเครื่องซิเมนต์ไทย จึงมุ่งมั่นเรื่อง “การอยู่รอดด้วยกำไรที่เพียงพอ” หรือ การเป็นอยู่อย่างพอประมาณ แต่มีความมั่นคงเจริญก้าวหน้าและยั่งยืนได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจ สังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป ดังสรุปจากแผนภาพที่ 33

แผนภาพที่ 33 การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสมดุลในการประกอบธุรกิจ